

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERMIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr H. Bergema, Karoemi; Dr F. A. den Boet, Rotterdam; Dr E. T. v. d. Born, Heemstede; Mr A. Bouman, Rotterdam; Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Mevr. W. Cremer-de Vries, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr D. v. Dijk, Groningen; Drs D. J. Galle, Kampen; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Mijdrecht; Dr J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr J. van Herken, Ermelo; Dr B. Holwerda, Amersfoort; A. Janse, Biggelaarke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. L. Koole, Vreeland; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr J. v. d. Linden, Poerworedjo; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Mevr. C. E. Th. Luijcknaar Franchesi, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr H. Mulder, Deventer; Dr A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wanawerd; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smilde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr N. Streekerk, Wollega; D. Strop, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia Pa.; Dr C. Veenhof, Haarlem; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr D. K. Wielenga, Capelle a. d. IJssel; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Dr S. U. Zuidema, Solo.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloeddijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V., Goes.
Telefoon No. 58. — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Melchizedek, de koning van Salem, III. — Kerkelijk leven: Uitwendige en inwendige roeping, en gemeene gratie. Het Gemeen Mandat, Vlaanderen voor Kristus. Statistiek der Geref. Kerken in Nederland, II. „Symptomatische woordafleiding“ geest-gist? Hulp opleiding predikant Argentinië. De Grootte Catechismus van Zacharias Ursinus, XII. — Even parkeren: Het Boek van de Hope des Levens! — Pop. wetensch. schetsen: Geestelijke Volksgezondheid, VIII. — Literatuur en kunst: Leiding noodzakelijk, I. — Uit het politieke en sociale leven: Een eigen economisch centrum? — Perschoon. — Boekbespreking. — Kerkenieuws. — Bijlage: Heidelb. Catechismus, pag. 65 tot 72.

HOOFDARTIKEL

Melchizedek, de Koning van Salem

De historicitet van Melchizedek.

III.

§ 10. Op het voetspoor van Nöldeke is Holzinger voortgegaan.⁷⁾ Ook hij houdt dit hoofdstuk voor een latere constructie en wel voor een midrasj, d.w.z. een literatuur-product van het Jodendom, met bijzondere oogmerken opgesteld, bijv. verheerlijking van vroegere helden of propaganda voor ideeën, in verband met religie en kultus.

Ten bewijze hiervan voert hij aan dat de namen der steden van de Pentapolis bijeengezocht zijn uit verschillende deelen van het Oude Testament en dus hun gezamenlijk voorkomen bewijs zijn van studie uit veel jongeren tijd. Ook het getal 318 is kunstmatig samengesteld. Eveneens zijn de „Geheimname“ Salem, de opvatting, die in Melchizedeks woorden blijkt en diens titel van jongeren tijd; deze laatste is bijv. Makkabeesch.

Het eerste van deze bezwaren gaat uit van de gedachte dat er twee zelfstandige tradities zouden zijn: een, die weet van de verwoesting van Sodom en Gomorra en een die weet van een verwoesting van Adama en Zeboim. Deze beide tradities zouden zijn samengesmolten, waardoor deze vier steden namen hier en ook elders, bijv. Deut. 29:23, in elkanders gezelschap voorkomen.

Bij deze voorstelling van den gang van zaken wekt het echter bevreemding, dat Gen. 14 ook nog Bela vermeldt en Gen. 10:19 ook Lasa. De aanwezigheid van deze namen bewijst dat hier toch meer oorspronkelijks en minder slaafsche navolging is dan de litteraire critiek wel wil doen voorkomen.

Aangaande het getal 318 wordt beweerd, dat het gevonden zou zijn door de getalswaarde der letters van den naam Eliëser te nemen. Dan is dit getal geen bewijs meer van nauwkeurige berichtgeving, wat het toch bij eersten indruk schijnt te zijn. Sellin echter heeft in de te Taanak gevonden naamlijsten gezien, hoe nauwkeurig de Kanaänische gouvornoren in het tweede millennium voor Chr. boek hielden van de namen en getallen hunner ondergeschikten. In dat licht vervalt alle reden deze nauwkeurigheid in Gen. 14 te verdenken.

De naam Salem is voorts eer een oudere vorm, dan een jongere van den naam Jeruzalem. En dat niet alleen omdat Sellin wel gelijk zou kunnen hebben in zijn meening dat in Uru-salim, zooals de naam in de Amarna-tabletten luidt, het determinatief voor stedenamen (uru) in den naam zelf zou zijn opgenomen! Ook het gebruik van dezen naam in Ps. 76 pleit hiervoor. De naam Salem komt daar voor naast den naam Sion. Beide namen zijn aanduiding van woonplaatsen Gods, die daar toch Zijn hut en woning heeft. Deze woorden hebben in het oorspronkelijk een primitieven klank. De vertaling „hut“ is daarom niet ongelukkig. Er

staat eigenlijk afzak van natuurlijk materiaal, bijv. overhangende takken. Het woord dat met woning is vertaald betekent eigenlijk de plaats waar water is en die daarom geschikt is als woonplaats. Als bij deze archaïstisch gekleurde woorden de naam Sion past als naam van den Jeruzalemschen burch uit zijn vóór-Israëlietischen tijd, dan zal ook Salem om dezelfde reden ter aanduiding van Jeruzalem gebruikt zijn.

Jong zou ook zijn de idee dat God Schepper is. Deze opvatting, die Melchizedek blijken heeten hij tegen Abraham zegt ook had, zou deel uitmaken van na-exilische vroomheid. Betere kennis van de ideeënwereld der oudheid komt echter deze evolutionistische voorstelling niet in het geheel. In de Göttinger Handkommentar heeft Gunkel erkend dat deze idee, gezien de „Schöpfungsmithen der Kultur völker“ wel oud kan zijn. (Gen. 1922, pag. 123/124.)

De titel van Melchizedek komt inderdaad met die der Makkabeën overeen. Hij komt echter ook voor bij de Phoeniciërs. Procksch leidt hieruit zelfs af dat hij een voor-Israëlietisch begrip vertolkt.⁸⁾ Dat de Makkabeërs vorsten zich ook zoo noemden wil dus nog niet zeggen, dat de auteur van Gen. 14 daaraan voorbeeld genomen moet hebben. Het kan dat zelfs niet zeggen, want de Septuaginta, waarin Gen. 14 toch ook al staat, bestond al in den tijd der Makkabeën.

Wanneer alzo de historiciteit van het hoofdstuk, waarin Melchizedek voorkomt, gehandhaafd kan worden, vervalt ook de oorzaak aan diens historisch bestaan te twifelen.

§ 11. Genesis 14 heeft aan nog meer aanvallen van de zijde der critiek bloot gestaan. Zoo is er tegen ingebracht dat het een onjuistheid in dit hoofdstuk is dat de voorstelling gegeven wordt als zou de Doodse Zee eenmaal een door menschen bewoond dal zijn geweest.⁹⁾ Maar deze voorstelling wordt niet door dit hoofdstuk gegeven, noch door eenige andere plaats van het Oude Testament. Vooreerst dient opgemerkt te worden dat het dal Siddim in de nabijheid van de steden der Pentapolis lag en dat deze steden niet in dat dal lagen. De vijf koningen trekken immers uit naar dat dal. Voorts moeten we ons verzetten tegen de bij vele bijlezers voorkomende gedachtenassociatie, die de opmerking uit cap. 14: het dal Siddim, dit is de Zoutzee, in verband zet met het verhaal van de verwoesting van Sodom en Gomorra uit Gen. 19. We moeten ons daar geheel van losmaken. Gen. 19 zegt met geen enkel woord, dat de plaats van Sodom en Gomorra tot zee is geworden. Dat Abraham de plaats zag rooken, getuigt juist, dat er geen water was, maar door brand verwoest terrein. In het apokriefe boek Sap. Salom. (10:6) staat: het rookt nog!

Ook schriftuurplaatsen als Deuteronomium 29:22, 23; Jes. 13:19—22; Jer. 49:18. Zef. 2:9 hebben de gedachte ten grondslag, dat de plaats van Sodom en Gomorra een (onbewoonbare) landstreek is. In Gen. 19 wordt dus het ontstaan van de Doodse Zee niet beschreven, noch van een gedeelte daarvan. Het geologisch proces, dat het ontstaan van de Doodse Zee tot resultaat had, was toen al lang geëindigd.

Toch is na Abraham's tijd het dal Siddim tot Doodse Zee geworden, n.l. een stuk daarvan. Dat kan zijn verklaring vinden in het feit dat de spiegel van de Doodse Zee rijzende is. De ondiepe deelen der tegenwoordige Doodse Zee, vooral in het Zuidelijk gedeelte aanwezig, hebben vroeger boven den waterspiegel gelegen. Dat zou dan het vroegere dal Siddim kunnen zijn. Blanchenhorn laat dit echter niet langzamerhand geschieden, maar tegelijk met de verwoesting der steden, die een inzinking tengevoelge zou gehad hebben. Deze

Wat is een geest?

„We dragen zelf een geest in ons om, we komen dagelijks met anderen geest in aanraking, en toch weet niemand te ontdekken wat eigenlijk de geest is. Een geest is iets, een geest is ergens, maar hij is onsterfelijk en daarom onafzienlijk. Alle beschrijving en alle omschrijving faalt hier. Men kan wel zeggen wat een geest niet is, maar niet wat hij wel is.“

Dr A. KUYPER, Pro Rector, I, pag. 207.

feiten kunnen echter ook niet tegelijk geschied zijn. Men bedenke dat Sodom en Gomorra lokaal niet identiek zijn met het dal Siddim! Wel is het mogelijk dat ze zoo dicht bij dit dal lagen, dat haar plaats in den loop van den tijd ook onder water is geraakt. (Zuidelijke hypothese inzake het onderzoek der ligging van Sodom en Gomorra.) Maar evenzeer is het mogelijk, dat ze verderaf lagen en nimmer met water zijn bedekt. (Noordelijke hypothese.)¹⁰⁾

Een ander bezwaar is het voorkomen van den naam Dan in dit hoofdstuk. Dit is in een oud geschrift toch een schromelijk anachronisme.

Niet alleen uit chronologische, maar ook uit geographische overwegingen, meenen we dat hier aan een ander Dan dan het meest bekende moet gedacht worden. Het oude Lais, aan de middelste der Jordaanbronnen, lag heelemaal niet in Abraham's route.

Ook Keil draagt deze opvatting voor. We merken op dat deze meening met de woorden van Franz Delitzsch dat ze onnoodig is en ongerechtvaardigd, wel is bestreden, maar niet weerlegd.¹¹⁾

Zelfs de opsomming der koningen aan weerszijden (vs 9) moet nog dienst doen om te bewijzen dat de auteur geen recht inzicht in de verhoudingen had, verblind als hij is door zijn chauvinisme, dat zijn veel lateren tijd typeert.

Tegenover deze bewering van Gunkel kan echter gesteld worden de opmerking van Jirku, dat dergelijke opsommingen een eigenaardigheid zijn van den „altorientalischen“ stijl.

§ 12. Ondanks de overheerschende positie der critiek heeft Gen. 14 wel steeds verdedigers van zijn echtheid gehad, bijv. C. F. Keil, H. L. Strack (resp. in de commentaren van Keil en Delitzsch en van Strack en Zöckler) en later Ed. König. Deze verdediging kreeg krachtigen steun in de vermeerde kennis van de geschiedenis en toestanden in het oude Oosten. Deze vermeerde kennis bracht ook critici tot resultaten, die minder ver afstaan van de opvattingen over dit hoofdstuk, die uit het schriftgeloovig standpunt voortvloeien. Zoo heeft bijv. de meening van Schrader en velen na hem, dat Amrafel voor Hammurabi, den koning van Babel, te houden was, de kansen voor Gen. 14 meer historische waardeering te vinden, doen stijgen. Het ging sindsdien toch niet zoo gemakkelijk meer, de namen der koningen uit het Oosten voor fictie te verklaren. En menigmaal gaat de verdediging van de echtheid van Gen. 14 gepaard met de meening dat in Amrafel genoemde koning van Babel is te zien, terwijl anderzijds de meening of Amrafel inderdaad Hammurabi is, soms afhankelijk is van de opvatting, die men huldigt inzake den ouderdom van Gen. 14, bijv. bij Meinhold, die met bestrijding van deze identificering het oudere critische standpunt van Nöldeke en Holzinger wil doen voortleven.

Toch is deze identificering slechts van ondergeschikt belang. Wij voor ons hebben bij onze opvatting dat Gen. 14 oud is, geen behoefte aan deze gelijkstelling. En jongere critici laten zich er niet door uit het veld slaan. Gunkel bijv. houdt dit hoofdstuk voor nabootsing; de auteur heeft echter gewerkt met oude historische gegevens!

Van meer belang is dan ook de verduidelijking

7) In de Kurzer Handcomm. zum A. T. herausg. v. Marti en in „Die H. Schrift des A. T.“, herausg. v. Kautsch-Bertholet.

8) Die Genesis, pag. 511.

9) Gunkel en Skinner in hun Comm. t.p.

10) Vergelijk de opgravingen te Teleilat Ghassul.

11) Zie zijn comm. op Gen.

van inzicht in de cultuur van het oude Oosten, die we hebben, vooral uit de Amarnabrieven en andere archaïologische vondsten, bijv. te Taanak, waarmee vooral Sellin werkt. Zijn betoog¹²⁾ culmineert in de verdediging van de echtheid van de Melchizedek-episode. Hij doet dit echter naar critische methode, met verwerping van de verzen over den koning van Sodom. Deze verzen zijn ingelast om Abraham, wiens optreden in de schaduw kwam te staan van de groote figuur van Melchizedek, weer met meer glans te doen schitteren. Sellin wil dan ook niet doorgaan voor „apologeet“ en gebruikt de nieuwe kennis van het Oosten dan ook niet als geneesmiddel tegen schade, die de critiek zou hebben aangericht. Hierin blijkt afkeerigheid van het schriftgeloovig standpunt, die bovenkomt als de wetenschappelijke resultaten dit standpunt blijken te naderen. Toch erkent hij dat de critiek overdreven heeft en het wantrouwen jegens de Israëlitische traditie, die toch veel materiaal getrouw heeft bewaard, misplaatst is gebleken. Dit laatste is een te waardeeren verandering van houding tegenover den inhoud van het Oude Testament. Tot ons schriftgeloovig standpunt behoort ook de verwachting dat de Schrift almeer zal gerechtvaardigd worden. Toch rust op dergelijke resultaten of dergelijke waardeeringsoordeelen ons schriftgeloof niet. De Schriften getuigen van zichzelf en de Heilige Geest geeft getuigenis in onze harten, dat ze van God zijn.

Desniettegenstaande hebben we toch de bezwaren tegen de historiciteit van Gen. 14 willen weerleggen en wijzen we voorts nog op rationele gronden, die de historiciteit van dit hoofdstuk ook voor hen die het geloofsstandpunt niet innemen aannemelijk kunnen maken: Zoo dient dit hoofdstuk zichzelf aan als een historisch bericht en bevat ook niets dat historisch onmogelijk geacht moet worden. Het bevat vele ethnologische en geographische gegevens en andere bijzonderheden, die bij maakwerk niet aangedurfd zouden zijn, maar een reëlen grondslag moeten hebben. Hetgeen in dit hoofdstuk over Lot wordt bericht, kan gereedelijk in samenhang gebracht worden met hetgeen in de andere hoofdstukken van het boek Genesis over hem wordt medegedeeld. Ook kunnen we wijzen op de overeenkomst tusschen de ethnologische gegevens uit Deut. 2 en die uit Gen. 14, terwijl kleine verschillen, bijv. dat in Gen. 14 sprake is van Zuzien en in Deut. 2 van Zamzummielen, getuigen tegen copiering. We noemen voorts de vermelding van Elam en deszelfs overheerschende positie en de zuiver Elamietische vorming van den naam van den koning van dat land. Tenslotte zijn de sporen van redactionele bewerking, die in dit hoofdstuk zijn aan te wijzen, een bewijs dat we hier geen maakwerk voor ons hebben. Dit zou „aus einem Guss“ gecreëerd zijn.

§ 13. Wanneer alzo het schrift hoofdstuk, waarin Melchizedek voor het eerst vermeld wordt, historisch te aanvaarden is, hebben we ook dezen Melchizedek zelf voor een historische figuur te houden. Wel wordt ons dan nog tegengeworpen dat de Melchizedek-episode een invoegsel is en wel met de bedoeling aan het tiendrecht van Jeruzalem een historischen grondslag te geven. Vooreerst merken we hiertegen op dat het tiendrecht der priesterschap in Jeruzalem veel hechter grondslag vond in Israël's eigen historie en de rechten die Aäron en zijn nakomelingen van Godswegen verkregen hadden, dan in het feit dat een Kanaänietisch koning van Israël's voorvader, voor één keer, bij een bijzondere gelegenheid, tienden ontving. Vervolgens echter stellen we de vraag of er in den tekst zelf redenen zijn om een invoeging aan te nemen. Men meent de volgorde van het verhaal. We vernemen eerst dat de koning van Sodom komt. Voordat medegedeeld wordt wat deze zegt, lezen we eerst dat er nog een andere koning op het tooneel verschijnt, n.l. Melchizedek. De ontmoeting van Abraham met dezen laatste wordt eerst geheel uitverteld, dan volgt wat de koning van Sodom zeide. Dat hierin geen voldoende grond gelegen is om de verzen 18-20 voor een invoegsel te houden blijkt alreeds hieruit, dat Sellin het verhaalde omtrent den koning van Sodom juist voor invoegsel houdt. Wie zich echter onbevengden tegenover den tekst stelt, leest er uit dat twee koningen Abraham tegemoet trekken. Dat deelt de auteur het eerst mede. Dan zal hij van beiden zeggen wat elk hunner beoogde met zijn ontmoeting met Abraham. Hij moet dan kiezen, wat hij het eerst zal behandelen. Op die keuze aanmerking maken is het eenige wat de critische lezer doen kan en dat is uiteraard onbetekenend. In geen geval kan men daarop het aanvaarden van weglatingen of invoegingen gronden. Veeleer past het den zooveel later levenden lezer het bij de bescheiden opmerking te laten, dat hier, gelijk zoo vaak in het Hebreëwsch, het eerst wordt voortgezet, wat het laatst genoemd is. Zoo ontstaat dan wat we noemen de chiastische volgorde. We behoeven hiermede niet aan te nemen dat de auteur opzettelijk naar zulk een volgorde streefde.

Abraham heeft dus een ontmoeting met twee koningen. Niets in den tekst belet ons aan te nemen, dat ze tegelijk bij Abraham waren. De volgorde, waarin de gebeurtenissen verhaald worden, doet zelfs deze gedachte aan de hand. Het verschil

in optreden en spreken tusschen de beiden koningen blijkt er des te duidelijker door.

Wanneer alzo de verzen 18-20 moeten gelden als een integreerend deel van het historische hoofdstuk Gen. 14, dan staat hiermede vast dat Melchizedek een historische persoon is.

Hoewel de Wellhausiansche opvatting dat Melchizedek een fictieve persoon is, gecreëerd met de bedoeling de pretenties der na-exilische priesterschap te Jeruzalem te wettigen, nog wel aanhangers vindt, in ieder geval de meening dat de Melchizedek-figuur een creatie is van het Jodendom, nog voorgestaan wordt, o.a. door Steuermagel en Procksch, is er toch bij jongere auteurs een toenemende neiging, deze historiciteit van Melchizedek te erkennen. Zelfs auteurs die Gen. 14 voor jong houden, erkennen, dat de vermelding van Melchizedek daarin ontleend is aan oud traditiemateriaal.

Van deze historiciteit kan ook zijn naam getuige zijn. Het laatste bestanddeel van dezen naam, Cedek, komt ook voor in den naam van den in Joz. 10 genoemden koning van Jeruzalem. Men kan dit appellatiefisch opvatten, n.l. als „gerechtigheid“ (cf. Hebr. 7:2). Het kan echter ook een godennaam zijn: Cidq.¹⁴⁾ Als bezwaar hiertegen kan ingebracht worden dat een priester van den Allerhoogste toch niet licht een heidensche godennaam tot bestanddeel van zijn naam kan hebben. Ten opzichte van Adoni-Zedek (Joz. 10) bestaat dit bezwaar niet. Maar als in den naam Adoni-Zedek de godennaam Cidq voorkomt, dan kan dat ook het geval zijn in den naam Melchizedek. Nu doet Hebr. 7:2 in dezen een stellige uitspraak. De Heilige Schrift is echter geen handboek voor linguïstische vraagstukken. Wel brengt haar goddelijke oorsprong mee, dat, wat zij meedeelt, in absolute zin de waarheid is. De verklaring, die Hebr. 7 geeft van dezen naam, zegt dus niet wat de inwoners van Salem uit Gen. 14 onder den naam van hun koning verstanden, maar wat die naam metterdaad inhield. Of de tijdgenooten van Melchizedek bij diens naam aan de Gerechtigheid dachten of aan een God, Cidq, is moeilijk uit te maken. Het ligt voor de hand dat de godheid Cidq in de voorstellingswereld harer vereërders is opgekomen door verpersoonlijking der gerechtigheid, die een goddelijke eigenschap is. Dit is een verschijnsel van ontleding dat ten tijde van Melchizedek in Salem misschien nog niet was opgetreden en in wijdere omgeving wel.

De beide bestanddeelen van dezen naam kunnen voorts verschillend verbonden worden. Door de „j“ resp. als suffix of als kenmerk van genitieve verhouding op te vatten wordt de betekenis: „Mijn koning is gerechtigheid“ of „Koning der Gerechtigheid“. Aangezien de eerste betekenis meer geschikt is als naam voor een onderdaan, die zijn koning wil eeren, kiezen we voor de laatste.

Met deze verklaring van den naam zijn we geheel in overeenstemming met Hebr. 7.

We hebben dus Melchizedek ons voor te stellen, zooals Gen. 14 hem beschrijft: een stadskoning, die tegelijk het priesterambt waarneemt. Hij is daarin een echt Kanaänietische gestalte. Sellin vermeldt, dat hij bij zijn opgravingen te Taanak in dezelfde vertrekken wel koninklijke archieven naast tempelgereedschap heeft aangetroffen.

Dat hij een priester is van den Allerhoogste en niet van een lokalen Baäl, is wel opmerkelijk, maar doet niets af van zijn boven gebleken historiciteit.

J. H. KROEZE.

12) in: N. Kirchl. Zeitschr. 1905, pag. 929 etc.

13) Bijv. Cornill in zijn Einleitung, Skinner in de Int. Crit. Comm. Bij Gunkel (in zijn comm. op Gen.) en bij Kittel (in zijn comm. op de Psalmen) hangt deze meening samen met hun dateering van Ps. 110 in den tijd der Koningen.

14) Men vergel. o.a. Jirku, (Alt. Komm., pag. 61) die met den naam Cidq-ihu bewijst, dat „Cedek“ een godennaam moet zijn.

KERKELUK LEVEN

Uitwendige en inwendige roeping, en gemeene gratie.

Weken geleden hebben wij Prof. Hepp te woord gestaan over zijn bewering, dat Ds C. Veenhof afweek, en dan zeer zeker „zakelijk“, van de gereformeerde belijdenis. Dat was dan uit hoofde van wat hij had opgemerkt over de kwestie der uitwendige en inwendige roeping. Prof. Hepp meende, dat de „inwendige roeping“ altijd zaligmakend was; Ds Veenhof had het anders gezegd. Ikzelf heb toen, onder overlegging van bewijzen, trachten aan te toonen, dat Ds Veenhof het bij het rechte eind had, en voor mezelf geconcludeerd, dat men de uitspraak van de Dordtsche Leerregels (in hun verwijzing naar de gelijkenis van het zaad) in hun oorspronkelijke bedoeling wel lezen kan, als men rekent met de opmerking van Ds Veenhof, maar niet, als men den bril opzet van Prof. Hepp.

Sindsdien heeft Prof. Hepp het niet noodig geacht, van antwoord te dienen. Slechts heeft hij opgemerkt, geen ketting-polemiek te willen (wat ook geen mensch vraagt) en tevens zich er over beklagd, dat men dit zwijgen hier en daar uitlet als een bewijs van overwonnen-zijn.

Nu gaat het ons heelemaal niet om overwinning of niet; maar wel vinden wij het zoo ongeveer het aben van broederlijken omgang en van gehoorzaamheid, dat men een aanklacht inzake afwijking van de belijdenis hetzij handhaaft, en dan metterdaad (het adres van Haarlem's kerkeraad staat in het Jaarboek, en dat van dien van Kampen ook), of terugneemt. Wie zulke ernstige dingen beweert, en dan geen vervolg op die histories wil, die wordt oorzaak, dat men zijn klachten niet meer serieus neemt. Maar hij wordt nog van iets anders de oorzaak. Hij maakt, dat men in de kerk „gewend raakt“ aan die sfeer van aanklagen, en nog eens aanklagen, zonder dat er serieuze gevolgen aan verbonden worden. Het uitblijven van het zoeken naar zulke gevolgen vind ik het ergste van de heele affaire. Want het laat ons aan aanklachten „gewend“ raken, ondermijnt de kerkorde, leert ons „elkaar te probeeren“, hoever het gaan kan. Het brengt de wereldlijke diplomatie in de kerk, en laat ons in partijschappen uiteengaan. Aanklagen, en voor de gevolgen niet durven of willen staan, — dat schept factiegeest. De eenige manier, om in zulke constellatie dien factiegeest te bezweren, is: een aanklacht serieus opvatten, en de kerk houden aan het klimaat van den eed. Als dat weg is, is ze verloren. Alle kerkeijk diplomaten spel, dat zich „bij aanvang of voortgang“ niet serieus neemt, is van den Heere vervloekt. Er zijn trouwens meer wonderlijke dingen tegenwoordig. Onlangs is een predikant, die ergens preekte over Zondag 2, nogal becritiseerd, omdat hij de wet, gelijk ze in Zondag 2 geteekend werd, voorstelde als den oorspronkelijken regel van de dankbaarheid (waaruut dan natuurlijk verder onze ellende te kennen was). Die preek leek mij een bewijs, dat de predikant in de vadersen studeerde. Niettemin werd er (ik vermoed: alleen buiten zijn tegenwoordigheid) ergens in verband met een berepingskwestie nogal zwaar over gedebatteerd, en dat in twijfelmoedigen zin. Verleden week heb ik hetzelfde geschreven in de catechismus-bijlage. Misschien overkomt mij nu hetzelfde. Ik verwijs weer naar het adres in het Jaarboek.

Om nu echter naar ons uitgangspunt terug te keeren: wij troffen dezer dagen nog een aardige uitspraak inzake die „inwendige en uitwendige roeping“ bij Trigland, dien onze lezers wel vaker hebben hooren noemen. Hij handelt over deze zaak in zijn strijd met de Remonstranten.

Aanleiding voor de leerzame polemiek was het probleem der gemeene gratie (gratia communis). Dr A. Kuyper heeft in zijn „De Gemeene Gratie“, II, hls. 11, gesproken over het „licht der natuur“, dat na den val in den mensch nog is overgebleven. Hij citeert daarbij enkele passages uit de Dordtsche Leerregels, de Belijdenis en den Catechismus. Evenwel is door hem op deze plaats niet vermeld hetgeen de Dordtsche Leerregels, nadat zij de eigen leer hebben uiteengezet, daarna in de Verwerping der Dwalingen terzake nog opmerken.

De aanhaling, die hij uit de canones geeft, is trouwens ook in ander opzicht merkwaardig vanwege de onvolledigheid. Let wel: ik heb de „Gemeene Gratie“ niet van a tot z op dit punt kunnen controleren, en reken dus met de mogelijkheid, dat op een andere plaats het citaat volledig gegeven wordt. Wie mij onderrichten kan, doe het: ik zal 'thier doorgeven. Wel trof het mij, dat in het register onder „Licht der Natuur“ alleen maar verwezen wordt naar de hierboven genoemde plaats, met haar onvolledig citaat.

In de aangehaalde plaats nu citeert Dr Kuyper wel, uit de Leerregels, dat er eenig licht der natuur in ons nog overgebleven is; ook wel, dat de mensch door dit licht der natuur „zoo weinig tot de zaligmakende kennis van God komen, en zich tot Hem bekeeren kan, dat hij ook in natuurlijke en burgerlijke zaken dit licht niet recht gebruikt“, maar niet wordt aangehaald wat daarop volgt: „Ja, veelmeer (dat de mensch) dit zelve, hoedanig het ook zij, op onderscheidene wijze geheel bezoedelt en in ongerechtigheid ten onderhoudt“. Waarop dan in de volgende paragraaf staat: „Gelijk het met het licht der natuur toegaat, zoo gaat het ook in dezen toe met de Wet der tien geboden“. Want ook deze tien geboden worden „door het vleesch krachteloos“. Ook dit blijft onvermeld. Eveneens wordt geen melding gemaakt van den aanhef der uitspraak, Verwerping der Dwalingen, dat de synode „de dwalingen verwerpt van hen, die leeren: dat de verdorvene en natuurlijke mensch de gemeene genade (waardoor zij verstaan het licht der natuur), of de gaven, hem na den val nog overgelaten, zoo wel gebruiken kan, dat hij door dat goed gebruik eene meerdere, namelijk, de Evangelische of zaligmakende genade en de zaligheid zelve allengskens en bij trappen zoude kunnen bekomen“.

Men versta ons wel: wij beweren in het minst niet, dat het geven slechts van coupures uit de Canones bij Dr Kuyper opzettelijk geweest is. Met nadruk laat hij uitkomen, dat de gemeene gratie, die ook hij soms verzeelvigt met het licht der natuur, den mensch niet bij wijze van overgang den weg baant tot de bijzondere genade, ongeveer op de manier zooals men in Utrecht van het buurtstation kan komen naar het centraal station. Wel echter achten wij het zeker jammer, dat enkele passages bij Kuyper weggelaten zijn. Want opstelling en solutie van het probleem, dat hier aangena-

den worden richtin. Canone en over la Kuyper de ook als e worden vande ding de uitspra oordeel maats onwederge samenlevi dat hij er te maken ondersche drukt (het licht schijnsel) dere lamp krachten.

En hier rem aang der natuu bouwen v van weten Het gelo niet allee alle facult dat terde (het bes heette) at het wo dere el naar vore te houdt

Dit nu die terzah stranten in zijn „O die algen Vervolgen theorieën genade te alotte zeg is over d

Dit laat doch ond wat Paré achen th Paréus t onder de zoo zegt.

10. uitw 20. inw Zoowel trappen.

De uit a door h door middelen

De uitv gemeen,

De uitv (ca.) is het uitdr maar ee schappeli

De uitv niet gene wel om l

De uitv (ca.) is seecker a genade l king.

Hierna om twee

De een der verli den wil te versta

De twee nado der is, een k

De ee soluit ge zonder d tot beket

Daar h wendij ping, die volstr,

overvloet den, cite 21, welk luidt: „V

der ges dan (e weken heilig klaring“)

het evan met het met wat degelijk

al was d